

Rossend ARÚS i ARDERIU

Teatre complet, I. 1865-1873

Edició i estudi de Magí Sunyer

Dins **Obra Completa, 1** (direcció general de Pere Gabriel)

Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili;

Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona - Biblioteca

Pública Arús - Ajuntament de Barcelona, 2019, 697 p.

Sota l'impacte de la mera *quantitat*, el primer lliurament del *Teatre complet* de Rossend Arús (15 peces de 1865 a 1873 aplegades en un volum de 697 pàgines de gran format) aboca a un prolix ventall de qüestions obertes tant teòriques com metodològiques i historioliteràries: la rotunda dimensió *literària* de l'episodi revolucionari de 1868 i del Sexenni posterior; les condicions i les característiques del teatre polític que hi és activat; l'estel·laritat del teatre en la sociabilitat urbana del moment; en inversa proporció, la dificultat de l'accés a la complexa vida teatral del vuit-cents; les interaccions entre el renaixencisme i una esfera pública a mercè de les dinàmiques de la indústria del lleure i del sistema mediàtic; el reconeixement, en fi, de la vida literària i del seu estudi com un afer de coexistències, solapaments, osmosis i confrontacions de processos i durades diversos.

Arús, un home de la generació de Pin i Soler, Guimerà o Verdaguier, francmaçó, proper a Valentí Almirall, serà col·laborador de *La Llumanera de Nova York*, secretari del I Congrés Catalanista, adaptador de *L'Assomoir* de Zola a l'escena catalana (*La taverna*, 1884, amb Gaietà Vidal) i patrici filantrop que llega a Barcelona l'extraordinària biblioteca que duu el seu nom i que ara patrocina l'edició de la seva obra. És també dramaturg precoç i prolífic i empresari teatral. Ubicat en l'eclosió associacionista anterior i posterior al 1868 i en la incipient indústria del lleure urbà, el dramaturg Arús apareix atent a les litúrgies grupals de la Tertúlia Catalana (*Mai oblida l'amistat*, estr. 1871) o de la Societat del Born (*La Societat del Born*, estr. i ed. 1873), a l'ascendent pitarresc (*Lo comte en Jaume*, estr. 1869), als estímuls de l'*agit-prop* republicano-federal (*Mai més monarquia!*, estr. 1873; *Viva la Federal!*, red. 1873), a la convenció del teatre com a escola de costums (*Claudi F.*, estr. 1872), a la tradició sainetística i la corresponent dimensió costumista (*Lo pla de Palàcio*, estr. 1871), a la suggestió cultista (*Àusias March*, 1870, traducció del drama de Víctor Balaguer), o a les modes de les comèdies de màgia (*La Llúcia dels cabells de plata*, estr. i ed. 1871) o de les revistes polítiques (*1869*, red. 1870; *1871*, red. 1872; *Lo primer any republicà*, red. 1872, estr. 1873).

El magma textual que en resulta, vicari de l'*espectacle*, no pot sinó servir-se d'un *bricolage* atent a l'*efecte*: són, la majoria, textos oberts: *No desitjaràs la muller de ton pròxim*, estr. 1870, és, indica Arús, una peça escrita perquè «els còmics la poguessin representar sens necessitat d'estudiar-la ni treure papers». Són, la majoria, textos eclèctics, transversals, que desborden les convencions de la respectabilitat *literària* en la mesura que apel·len a la complementarietat dels dispositius comunicatius actius

en l'esfera pública en què Arús es mou: els publicístics, els icònics, els de l'espectacle parateatral, i també els literaris. Com a exemple rotund, les revistes anuals d'Arús reconvertides en «llanternes màgiques»: en artefactes que (com aquells diorames de Baudelaire de «màgia brutal i enorme») apel·len a la pueril simplicitat, que fascina tant com il·lumina, i alhora a una singular dimensió metateatral.

La contradicció entre aquesta teatralitat oberta i la demanda renaixencista d'una sòlida institucionalització literària és òbvia. El renaixencisme busca *monuments*, i Arús (i Soler, i Roure, i etc.) cavalquen en les urgències de la indústria teatral i el sistema mediàtic. Són processos distints, cadascun amb mitjans i fins particulars i, doncs, valors particulars, que es projecten sobre comunitats lectores, o receptores, diferents: són accions comunicatives d'índole diversa. Que no deixen d'interseccionar: un Arús adjunt numerari als Jocs Florals de Barcelona des de 1870, un Arús dramaturg que sintonitza amb els postulats sobre teatre de La Jove Catalunya.

És aquest Arús en sintonia amb el reformisme renaixencista de La Jove Catalunya, el de *Lladres de ciutat* (red. 1865, estr. 1869, ara publicat per primer cop) o el de *Claudi F.* (estr. 1872, també publicat ara per primer cop), aquest que permet de revisar la qüestió de «l'aclimatació del realisme a Catalunya», en mots del curador Magí Sunyer, que especialment avala l'esforç vindicatiu que representa el present volum. Es tracta de drames en prosa de tema contemporani que llegeixen l'actualitat (també la lingüística) de la Barcelona alhora en expansió i en conflicte, víctima de la rapacitat de l'economia especulativa, la Barcelona del Montjuïc sinistre, del comerç, de l'emigració a Amèrica, de la revolta de les quintes, del gran desencís revolucionari.

No és l'atòt únic del volum. Tot ell és un rastre eloqüent de la formidable i polifacètica activitat teatral de la segona meitat del vuit-cents, de l'obertura de les possibilitats que precipita el 1868 en el camp literari i del paper singular que en tot plegat hi juga Arús. Ara ens és més fàcil d'adonar-nos-en gràcies a Pere Gabriel, patró de l'actual Biblioteca Pública Arús i director general d'aquesta *Obra completa*, i a Magí Sunyer, que signa l'edició i l'estudi del contundent volum que la inaugura. Tots dos han mogut cel i terra per fer possible el projecte i aquest seu primer lliurament. I fa de bon agrair.

Josep M. Domingo
Universitat de Barcelona